

BERLİN FONOGRAF ARŞİVİNDE TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI VE ALMAN MİLLİ KÜTÜPHANESİNDE TÜRK BEŞLİLERİ

Murat BULGAN*

Özet

Berlin Fonograf Arşivi¹ kuruluşundan bu yana, dünyadaki birçok saha araştırmacısı ve müzikolog tarafından önemli çalışma merkezi konumda olmuştur. Berlin ekolünün kurucuları aynı zamanda bu kurumun da kurucuları olarak da bilinmektedir. İkinci dünya savaşından sonra sessizliğe bürünen bu kurum, son yıllarda tekrar bir canlanma yaşamakta ve bir asrı aşkın süredir muhafaza ettiği tarihi belge niteliğindeki mum kayıtlarını geniş kapsamlı bir proje dâhilinde dijital ortama aktarmaktadır. Bu çalışmamızda Berlin Fonograf Arşivi'nin Türkiye ve Türk müzikolojisi açısından önemini ortaya koyarak Türk müzikolojisine yeni bilgiler aktarmaya çalışmaktayız. Yine bu çalışmaya paralel olarak, Alman Milli Kütüphanesinin verilerine dayanarak, "Türk Beşlileri" olarak bildiğimiz; Ahmed Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Alnar, Necil Kazım Akses ve Cemal Reşit Rey'in bu kurum için önemini ortaya koymaktayız. Çalışmamızda, "Türk Beşlileri" hakkında önemli istatistik bilgileri sunarak bir karşılaştırma yapmakta yeni bulgular elde etmeye çalışmaktayız

Anahtar Sözcükler: Müzikoloji, Berlin Fonograf Arşivi, Derleme, Türk Beşlileri.

THE RESEARCHES OF TURKEY AT BERLIN PHONOGRAPHY ARCHIEVE AND TURKISH QUINTETTE AT GERMAN NATIONAL LIBRARY

Abstract

Berlin Phonograph Archieve has been the center for many field researchers and musicologists all over the world since it was established. Berline Ecole's establishers are known as the establishers of this intitute as well. The institution, which has been inactive or passive after the World War Second, has shown a remarkably vivid reactivity in recent years, and perserving candle documents over than a century ,which are considered as valuable historical inscriptions, tranformed them into a digital formation in a great Project. In this study, we try to find out the significance of Berline's phonogragpic Archieve in terms of Turkey and Turkish musicology and to convey some more new information to Turkish musicology. Again, along with this study, we try to underline the importance of musicians for this institute; as we Have known them as "Turkish Quintette"; Ahmed Adnan Saygun,Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Anlar, Necil Kazım Akses and Cemal Reşit Rey,based on the data of German National Library. In this study, we have tried to figure out some important statistic indications about "Turkish Quintette" using comparason technic.

Key Words: Musicology, Berlin Phonograghy Archieve, Collection,Turkish Quintette.

*Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Malatya, mbulgan@inonu.edu.tr

¹ Berliner Phonogramm- Archiv

GİRİŞ

Kültürlerin başlangıç ve olgunlaşma sürecinde yaşanan ve gerçekleşen bütün evrimler ve yansımalar günümüzde depolanmış ve şifrelenmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürleşmenin sürekliliğini sağlamak, ancak onun kaynağını bilmekten geçer. Avrosantrik düşüncedeki araştırmacıların, etnik müziklerin notalanamaması ve tarihin derinliklerinde kaybolması korkusu, Edison'un 1877² yılında icat etmiş olduğu ses kayıt cihazı "Fonograf"ın sayesinde büyük ölçüde ortadan kalkmıştır (Lull, 2000). Devrim niteliğindeki bu gelişme ile Amerika ve Almanya'da müziğin kayıt altına alınması ve düzenli arşivlenmesi süreci başlatılmıştır. Fonograf'ın ortaya çıkmasıyla birlikte paralel olarak kurumsallaşma süreci de başlamıştır. Avrupa'daki bu kurumsallaşma, Berlin Fonograf Arşivi'nin resmi olarak 1905 yılında Erich Moritz von Hornbostel tarafından kurulmasıyla başlamıştır. Berlin Fonograf Arşivi, Almanya'da arşivciliğin başka bir boyutu olan ses kayıt kültürünü geliştirmiş ve daha sonra dünyadaki saygın konumunu alabilmiştir (Graf, 1974). Arşivin ilk resmi saha çalışmaları Türkiye'de 1902 yılında Felix von Luschan tarafından yapılmış olması, Türk müzikbilimcileri'nin takdirine sunulmuştur. "The first field recordings coming into the Phonogramm-Archiv were made in 1902 by Felix von Luschan, the director of the Berlin Ethnographical Museum, during an expedition to Turkey, and by the linguist and africanist Carl Meinhof in East Africa (today named Tanzania)" (Simon, 2010) .

Berlin Fonograf Arşivi'nin Kurumsal Gelişimi

Dünyada kendi alanında ayrı bir yer edinmiş ve UNESCO tarafından 1999 yılında "Memory of the World-Register" listesine alınmış Berlin Fonograf Arşivi'nin –'Das Berliner Phonogrammarchiv' temelleri ve kuruluş çalışmaları Prof. Dr. Carl Stumpf'a uzanmaktadır. 1893 Yılında Berlin Üniversitesi Psikoloji Enstitüsü kurucusu ve müdürü olan Prof. Stumpf, empirik çalışma metodunu³, psikoloji üzerinde ilk olarak uygulayan kişi olarak bilinir. Stumpf'un "Ses psikolojisi" *Tonpsychologie* ve "Müziğin başlangıcı" *Die Anfänge der Musik*, gibi bilimsel eserleri müzik ve psikoloji alanındaki başyapıtlar arasında sayılmaktadır (Stumpf, 1911).

Resim 1

1915–1919 yılları arasında I. Dünya Savaşı Alman esir kamplarında Tatar müzisyenlerin ses kaydı.

Sağ baş tarafta Prof. Dr. Carl Stumpf ve Georg Schünemann. Humboldt-Universität zu Berlin, *Lautarchiv*, HZK.

² 2008'de elde edilen yeni bulgular doğrultusunda ilk ses kayıt cihazının 1866 yılında Fransa Paris' de icat edilmiş olduğudur. Bu cihaz ile çocuk sesinden 15 saniyelik bir halk şarkısı kaydı bulunmuş olması 2008 yılında Fransa'da bilim dünyasına deklere edilmiştir. Ancak bu icat geniş kitlelere yayılmadığından Edison Gramofonu bilim dünyası için daha geçerli olmuştur.

³ Bilgilere deney ve gözlem yolu ile ulaşılması.

Stumpf, psikolojik çalışmalarını empirik- gözlem ve deney yoluyla, başta müzik olmak üzere birçok bilim dallarını içine alacak şekilde değerlendirmiştir. Bu çalışmaları iki asistanı ile birlikte yapmıştır. Birincisi: Psikolog ve müzikçi Viyana doğumlu Erich Moritz von Hornbostel (1877–1935), 1905–1933 Berlin Fonograf Arşivin direktörlüğünü yapmıştır. Yahudi kökenli olduğundan 1933 yılında nasyonal sosyalist Almanya'dan sürgüne yollanmıştır. Karşılaştırmalı Müzikoloji "*Vergleichende Musikwissenschaft*" adı altındaki Berlin okulunun (ekolünün) kurucusudur. İkincisi ise aslen psikolog olan Otto Abraham (1847–1930).

1900 yılında Tayland devleti tarafından Berlin'e gönderilen otantik tiyatro topluluğuna eşlik eden etnik '*pi phat ensemble*' müzik grubu özellikle Prof. Stumpf'un dikkatini çekmiştir (Christensen, 1997). Bu grupla yapılan çalışmaya ait 24 fonografla etnik müziği belgeleyerek çalışmanın sonuçlarını 'Siam'ların Ses Sistemi'- *Tonsystem und Musik der Siamesen. Beitrage zur Akustik und Musikwissenschaft. 1901-* adlı makalesinde bilim dünyasına aktarmıştır. 1900-1901'de yapılan bu çalışma ile sadece Berlin Fonograf arşivinin temeli değil, Almanya'da karşılaştırmalı müzikolojinin'de (*Vergleichende Musikwissenschaft*) temeli atılmış oldu. Ancak Almanya'daki bu çalışma Avusturya' da Nisan 1899 yılında kurulan Viyana Kraliyet Akademisi Fonograf Arşiv Komisyonundan sonra gerçekleşmiştir. Yine Amerika'da 1889 yılında Franz Boas'ın, Kuzey Amerika'da yaşayan Kızılderililer üzerinde yaptığı saha çalışması kayıtları daha sonraları Almanya'daki Berlin Fonograf Arşivine teslim edilmiştir (Simon, 2000).

Carl Stumpf ve çalışma arkadaşlarının amacı "YABANCI" ve "EGZOTİK" olarak kategorize edilen müzikleri Avrupa nota sistemine uydurmak / çevirmek ve bu şekilde egzotik enstrümanların ses düzenlerini araştırmak ve bilim dünyasına aktarmaktı. Arşiv için ilk saha çalışması 1902'de "*Felix von Luschan*"⁴ Türkiye (Suriye dâhil) topraklarında yapılmıştır. Almanların ilk olarak Türkiye ve Suriye topraklarından saha çalışmalarını başlatmış olmaları; büyük ihtimalle bölgenin Mezopotamya ve Anadolu Uygarlıklarının iç içe kesiştiği bir konumda olmasındandır (Çiğ, 2007).

Fonograf'ın seyyar olması ve kolay taşınır olması yaygınlığını arttırmıştır ve bir nevi günümüz dijital fotoğraf makinesi işlevini görmüştür. Kayıt altına alınan kültürel miras; halkbilimciler, dilbilimciler, arkeologlar, misyonerler, kolonyal memurlar tarafından "Berlin Fonograf Arşivine" hammadde olarak gönderilmiştir. Bu kurumun gelişmesinde Amerika, İngiltere Rusya gibi uluslararası camiadaki bilim adamlarının katkısı yadsınamaz bir gerçektir. Bunların yanında Edison marka Fonograf cihazının, Bela Bartok ile E.M. Hornbostel arasındaki bağı sıkılaştırmış olması cihazın farklı bir yönünü ortaya koymaktadır. Bartok⁵, 1936'da yine başta Ahmed Adnan Saygun ile Türkiye'deki kayıtlarını bu cihaz ile yapmış olması, Fonografin nedenli önemli ve yaygın olduğunu göstermektedir.

⁴ Felix von Luschan: *Director Of The Berlin Ethnographical Museum* -Berlin Etnografya Müzesi Direktörü.

⁵ Bela Bartok, Ankara Üniversitesinde görev yapmakta olan Macar Türkolog Prof. László Rásonyi'nin bir mektubu üzerine 1936 Türkiye'ye gelmeye ikna olur.

Resim II

Enstrüman Arşivi: *Pi phat mon-Ensemble*, Tayland.

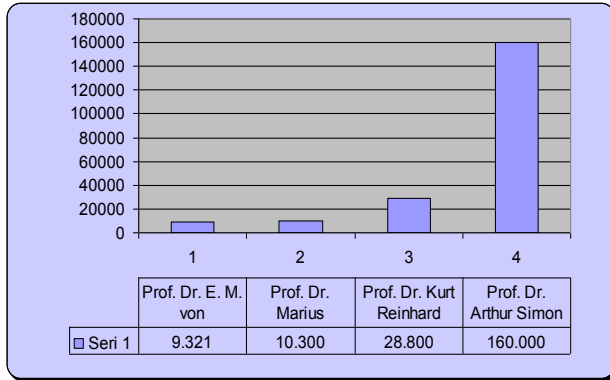
• SAYILARLA

Berlin Fonograf Arşivi

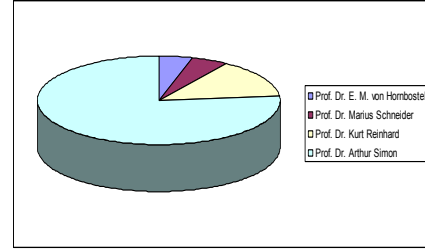
-Kronoloji-

YÖNETİCİLER:	Prof. Dr. E. M. von Hornbostel	Prof. Dr. Marius Schneider	Prof. Dr. Kurt Reinhard	Prof. Dr. Arthur Simon
GÖREV YILLARI:	1900– 1933	1934–1938	1952–1968	1972–2003
AÇIKLAMALAR:	Nasyonal sosyalistlerin başa gelmesiyle Yahudi kökenli bilim adamların işine son verilmiştir.	Prof. Hornbostel 'in işine son verilir ve yerine Prof. Schneider atanır.	İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kayıtların birçoğu Sovyetler Birliği tarafından el konulmuştur.	
ADET (MUM KASET):	9.321	10.300	28.800	160.000

2005/6'dan bu yana kurumun başında ise Köln Üniversitesi Müzikbilimleri Enstitüsünde akademik çalışmalarda bulunan ve Hindistan müziği uzmanı olarak bilinen Prof. Dr. Lars Christian Koch vardır.

Tablo I

Tablo II

Kurumun ilk resmi Müdürü olan Erich Moritz von Hornbostel, Etnomüzikoloji yararına sadece Almanya için değil, tüm dünya yararına sayılabilecek çalışmalar yapmıştır. Çalışmaları bu anlamda, bu disipline yön verecek ana kaynak niteliğindedir. Hornbostel, Fonograf Arşivi akademik çalışmaları açısından oldukça kısa sayılabilecek bir sürede geliştirmiş ve dünya çapında kurumsallaştırmıştır. İrkçi Nasyonal sosyalistlerin 1933'te başa gelmesiyle siyasal konjüktür Bilim, Sanat ve Müzik ortamını ciddi anlamda olumsuz etkilemiştir. Antik Yunandan beri geçerli olan "Müzik ve Politika" kavramı Rönesans'ın aydınlanma sürecinin ve sözde medeniyetin temelleri atılmış Avrupa'nın bu merkezinde en çirkin şekilde yansımış ve tekrerrür etmiştir. Bu tekrerrür, belki de tarihin o zamana kadar görmüş olduğu en kötü yansıması olmuş ve bunun neticesinde Avrupa ve Almanya'da birçok Yahudi kökenli, Çingene, özürülü aydın ve demokrat düşünen rejim karşıtlarının işlerine son verilmiştir (Say, 2007). Bir kısmı sürgün edilirken, bir kısmı ise Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkeye sığınmışlardır. Alman asıllı fizikçi (1879–1955) Albert Einstein OSE başkanı olarak 1933'de Mustafa Kemal Atatürk'e bir rica mektubu yazarak Yahudi kökenli bilim adamlarını Türkiye'nin hizmetinde kullanmak üzere kabulü konusunda ikna edebilmiştir.

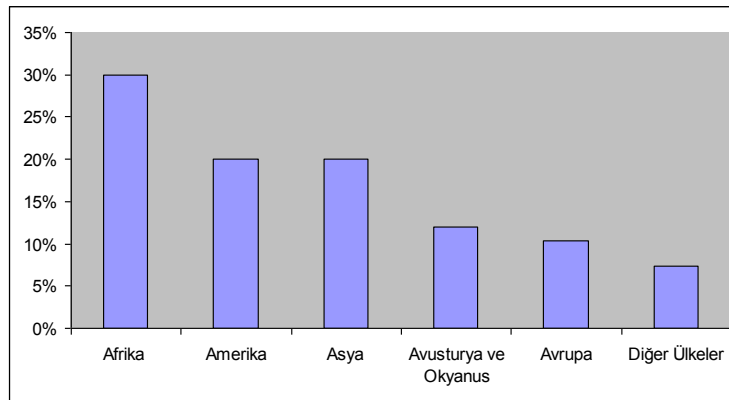
RESİM III

Prof. Albert Einstein'ın 1933 yılında Mustafa Kemal Atatürk'e yolladığı mektup.

Bu olumsuz gelişmeden Prof. Hornbostel ve Berlin karşılaştırmalı müzikbilimleri ekolü Berlin Okulu-*Berliner Schule*: Hornbostel, Sachs, Lachmann, Kolinski gibi kurucularıda etkilenmiştir.

1933'e kadar Berlin Psikoloji Enstitüsü içerisinde bulunan bu arşivde 9321 mum kaset (Walzen) mevcuttur. 1934'te Prof. M. Schneider'in göreve getirilmesiyle birlikte arşiv, diğer bir kurum olan halkbilimi müzesine bağlanmıştır. Arşiv günümüzde ise Berlin'de bulunan, '*Ethnologisches Museum*' - etnoloji müzesinde yer almaktadır. 1938 yılında arşivdeki kayıt sayısı 10.300 iken, 1934'de kurumun yönetiminde değişiklik yapılmasıyla ve ayrıca ikinci dünya savaşının başlamasıyla Berlin Fonograf Arşivi yok olma noktasına gelmiş ve demirbaşların sadece 10% elde kalabilmiştir. Arşivde bulunan kayıtların çoğu savaşın galiplerinden olan Ruslar tarafından Leningrad'daki Fonograf Arşivine götürülmüştür. Rus hükümeti bu değerli arşivi kopyalayıp 1959 yılında Alman Demokratik Cumhuriyeti (DDR- Doğu Almanya) devletine teslim etmiştir. Dönemin arşiv müdürleri olan batıda Prof. Kurt Reinhard ve doğuda Prof. Erich Stockmann' ın inisiyatifleri sonucunda binlerce Kaydın/Mum kasetlerin kopyalanması sağlanabilmiştir⁶. 1990'da doğu ve Batı Almanya arasındaki soğuk savaşın bitip buzların erimesiyle birlikte tekrar bilimsel anlamda bir canlanma süreci başlamıştır. Bu canlanma sayesinde fonograf arşivinde 1991'e kadar olan bütün kayıtları (yaklaşık 28.800 Mum/*Walzen* ve 2000 Plak) Berlin Halkbilimi müzesine aktarılmıştır ve orada koruma altına alınmıştır.

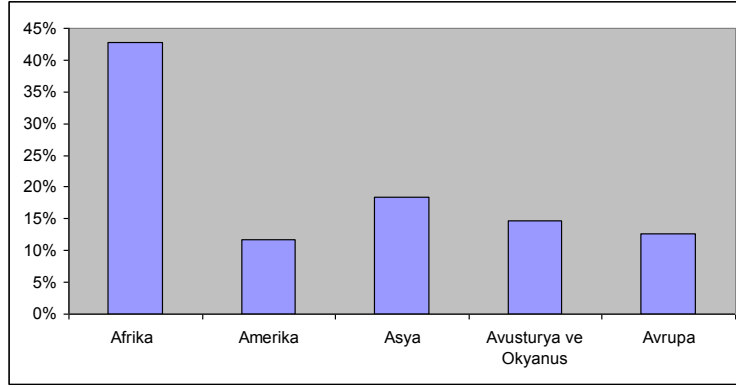
BÖLGELERE GÖRE İSTATİSTİKLERİ

Tablo III

Fonograf Arşivinde 1893–1954 yılları arasında kıtalara göre mevcut ses kayıt oranları.

⁶ Simon: *As a result of the very harmonious German-German cooperation between Erich Stockmann on the one side and Kurt Reinhard and Dieter Christensen on the other, a quite effective project of exchange was established with the aim of copying the cylinders.*

Tablo IV

1995 yılında kıtalara göre mevcut ses kayıt oranları.

Resim VI

Alman Cumhurbaşkanı ve eşi 2003-2004 fonograf arşivinden Meksika'dan kayıt dinlerken.

• ALMAN MİLLİ KÜTÜPHANESİNDE TÜRK BEŞLİLERİ

Çalışmamızın bu kısmında Alman Milli Kütüphanesinde Cumhuriyet sonrası Türkiye’de müzik çalışmalarıyla yer edinmiş “Türk Beşlileri” olarak bilinen; Ahmed Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Alnar, Necil Kazım Akses ve Cemal Reşit Rey hakkında yayınlanmış eserleri sayılarla ve isimleri ile vermekteyiz. Yaptığımız bu çalışmada ise ilk tespit ve sonuç, Türk beşlileri arasında müzik yayınları itibariyle 25 eser ile birinci sırada Ahmed Adnan Saygun (Yıldız, 2007), ikinci sırada Ulvi Cemal Erkin, üçüncü sırada ise Necil Kazım Akses ve Cemal Reşit Rey olmasıdır. Hasan Ferit Alnar hakkında ise biyografi bilgileri dışında bir eser bulunmaması dikkati çekmektedir. Çalışmanın sonucunda yapmış olduğumuz bir diğer tespit ise özellikle son yıllarda “Türk Beşlileri” hakkında ciddi uluslararası çalışmaların yapıldığıdır (<http://www.d-nb.de>, 2010).

İstatistikî Bilgiler

TÜRK BEŞLİLERİ	Ahmed Adnan Saygun (1907–1991)	Ulvi Cemal Erkin (1906–1972)	Hasan Ferit Alnar (1906–1978)	Necil Kazım Akses (1908–1999)	Cemal Reşit Rey (1904–1985)
NOTA	16	3	-	2	2
PLAK	8	7	-	2	2
Biyografi	1	-	1	1	1
<u>TOPLAM</u>	<u>25</u>	<u>10</u>	<u>1</u>	<u>5</u>	<u>5</u>

**TÜRK BEŞLİLERİ – İSTATİSTİKİ ÇALIŞMA
ESER İSİM VE NUMARALARIYLA**

AHMED ADNAN SAYGUN:

- 1 [Konzerte, Kl Orch] Piano concertos 1 & 2 [Tonträger]
Saygun, Ahmed Adnan. - Georgsmarienhütte : Cpo, P 2008
- 2 [Konzerte, Va Orch, op. 59]
Saygun, Ahmed Adnan
- 3 [Konzerte, Vc Orch, op. 74] Concerto for cello & orchestra, op. 74 [Tonträger]
Saygun, Ahmed Adnan. - Georgsmarienhütte : cpo, P 2007
- 4 [Konzerte, Vl Orch, op. 44] Concerto op. 44 for violin and orchestra ... (1967) [Musikdruck]
Saygun, Ahmed Adnan. - New York [u.a.] : Peermusic Classical, 2006, Solo part and piano reduction
- 5 [Trios, Ob Klar Kl, op. 55] Trio op. 55 für Oboe, Klarinette (A) und Klavier ... [Musikdruck]
Saygun, Ahmed Adnan. - New York [u.a.] : Peermusic, [2006?], Klavierpartitur, [Stimmen, Neuaufl.]
- 6 [Quartette, Vl 1 2 Va Vc] Complete string quartets [Tonträger]
Saygun, Ahmed Adnan. - Georgsmarienhütte : cpo [u.a.], P 2006
- 7 [Suiten, op. 14]
Saygun, Ahmed Adnan
- 8 [Konzerte, Vl Orch, op. 44]
Saygun, Ahmed Adnan

- 9 [Sinfonien, op. 53] Symphony no. 4 op. 53 [Tonträger]
Saygun, Ahmed Adnan. - Georgsmarienhütte : cpo, P 2005
- 10 [Sinfonien / Ausw.] Symphonies 3 & 5
Saygun, Ahmed Adnan. - Georgsmarienhütte : Cpo-Musikproduktion, [2004]
- 12 [Präludien, Kl op. 45]
Saygun, Ahmed Adnan
- 13 [Sinfonien / Ausw.] Symphonies 1 & 2
Saygun, Ahmed Adnan. - Georgsmarienhütte : Cpo-Musikproduktion, [2002]
- 14 [Kammerkonzerte op. 62]
Saygun, Ahmed Adnan
- 15 [Sinfonien op. 29] Senfoni
Saygun, Ahmed Adnan. - München : Koch International, [2000]
- 16 [Konzerte, Kl Orch] Klavierkonzerte
Saygun, Ahmed Adnan. - München : Koch International, [1994]
- 17 [Sonatinen, Kl op. 15]
Saygun, Ahmed Adnan
- 18 [Präludien, Kl op. 45]
Saygun, Ahmed Adnan
- 19 [Aksak tartılar üzerine on taslak] Ten sketches on Aksak rhythms
Saygun, Ahmed Adnan. - Hamburg : Peer-Musikverlag, c 1987
- 20 [Yunus emre <Yà Rabbi dile rim>] My soul longs for Thee
Saygun, Ahmed Adnan. - New York (NY) : Southern Music Publ., 1980
- 22 [Yunus emre <Benim adim dertli dolap>] The water wheel
Saygun, Ahmed Adnan. - New York (NY) : Southern Music Publ., 1980
- 23 [Inci's book / Arr.] Inci's book
Saygun, Ahmed Adnan. - New York (NY) : Peer International Corp., 1977 c
- 24 String Quartett No. 3 Op. 43
Saygun, Ahmed Adnan. - [S.l.] : Peer-Musikverlag, [1976?], Partitur, Stimmen

25 Saygun, Ahmed Adnan
1907-1991 / Komponist

ULVI CEMAL ERKIN:

- 1 [Beş damla]
Erkin, Ulvi Cemal
- 2 Susanne Kessel - Piano portrait
Hamburg : BMG Ariola, [2000]
- 3 [Sinfonietten (1959)]
Erkin, Ulvi Cemal
- 4 Lyric concerto
München : Koch International, [1998]
- 5 Lieder meiner Erde
München : Coriolan-Tonträgerproduktion, [1993]
- 6 [Sinfonietten (1959)]
Erkin, Ulvi Cemal
- 7 Music of Turkish composers
Düsseldorf : Klaus Langer, [1993]
- 8 Klavierkonzert
Erkin, Ulvi Cemal. - [S.l.] : Universal-Edition, 1951
- 9 Konzert für Klavier und Orchester (1942) / Ulvi Cemal Erkin
Wien: Universal Edition ; Mainz: Schott Music
- 10 Köçekce / Ulvi Cemal Erkin
Wien: Universal Edition ; Mainz: Schott Music

NECIL KAZIM AKSES:

- 1 [Allegro feroce] Allegro feroce
Akses, Necil Kâzım. - Wien [u.a.] : Universal-Edition, 2002, Klavierpartitur, Stimme, Neuaufl.
- 2 [Konzerte, VI Orch (1969)] Violin concerto (1969)
Akses, Necil Kâzım. - Georgsmarienhütte : Cpo-Musikproduktion, [2001]

3 Lieder meiner Erde

München : Coriolan-Tonträgerproduktion, [1993]

4 Fünf türkische Klavierstücke

Akses, Necil Kâzım. - [S.l.] : Universal-Edition, 1930

5 Akses, Necil Kâzım

1908-1999 / Komponist

CEMAL REŞİT REY:

1 [Andante und Allegro (1967)]

Rey, Cemal Reşit

2 [Cemal Reşit Rey'in "Türkiye" senfonik şiiri'nden iki uyarlama ve parafraz] Zwei Transkriptionen und eine

Paraphrase aus der symphonischen Dichtung "Türkei" von Cemal Reşit Rey

Karlıbel, Aydın. - Rimsting : Keturi-Musikverlag, c 1996

3 Scènes turques

Rey, Cemal Reşit

4 Süpürgesi yoncadan

[S.l.] : Bosworth, [1985?], Singpartitur

5 Cemal Reşit Rey'in "Türkiye" senfonik şiiri'nden iki uyarlama ve parafraz

Karlıbel, Aydın

6 Rey, Cemal Reşit

1904-1985 / Komponist

HASAN FERİT ALNAR:

1 Biyografi

SONUÇ

2000 Yılı rakamlarına göre Alman Fonograf arşivinde saha araştırmalarında elde edilmiş yaklaşık 160.000 ses kaydı mevcuttur. Müzikbilimleri açısından çok önemli olan bu kayıtlar günümüzde geniş kapsamlı bir proje ile dijital ortama aktarılmaktadır. Buradaki asıl hedef, dünya müzik kültürünü ölümsüzleştirmek ve günümüz teknolojisinden yararlanarak internet ve CD gibi ortamlarda tüm dünya müziklerini ve kültürlerini dünya kamuoyuna ve bilim dünyasına aktarmaktadır. XX. Yüzyılda ilk Türk derleme çalışmaları 1925 yılında Seyfettin Sezai Asaf Kardeşler tarafından yapılmış olmasının yanında (Emnalar, 1998) bugün elde ettiğimiz bulgular ise;

aslen arkeolog ve askeri hekim olan Felix von Luschan'nın, Berlin Fonograf Arşivi himayesinde, Türkiye'de, ilk saha çalışmalarını gerçekleştirmiş olmasının (Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı, 1976) ötesinde, kurumsal anlamda, Berlin Fonograf Arşivi ve onun yöneticileri tarafından [Prof. Dr. Hornbostel (Abraham, Hornbostel, 1904)⁷ , Prof. Dr. Reinhard, Prof. Dr. Max Peter Baumann],bu bölgenin birinci derecede önemli saha olarak sınıflandırılmış olmaları, Türkiye'nin müzik bilimleri bakımından önemini fazlasıyla göstermektedir. Bu nedenle önerilmesi gereken başlıca husus ise; Türk müzikbilimcilerinin, Berlin Fonograf Arşivinde detaylı çalışmalar başlatarak, Türk folkloruna ve müzikbilimlerine katkı sağlayacak, tarihin derin sayfalarında gizli kalmış detayları ve verileri bulmak, korumak ve bilim dünyasına yeni boyutlar kazandırmak amacıyla araştırmalarını genişletmeleri gerekmektedir. Ayrıca uygarlıkların beşiği olarak bilinen Anadolu'nun, sanat ve hatta sanat alanı içinde özellikle müzik ile ilgili olarak daha detaylı çalışmalar gerektiren, istenilen bilgilere, verilere ulaşmayı sağlamak amacıyla sağlam altyapıları olan ve özgün bir şekilde kurulması gereken dünyanın en büyük müzik arşivinin kurulması bir zorunluluk gerektirmektedir ve bu arşivin yokluğu Anadolu Uygarlıklarının derinliklerinde, gün yüzüne çıkmayı bekleyen eserleriyle, gizli kalmış en büyük eksiklidir.

Yine Alman Milli Kütüphanesi 'Türk Beşlileri' çalışmamızın sonuçları bizlere, Türk Beşlilerin uluslararası arenada ciddi takip edildiğini göstermektedir. Diğer bir sonuç ise; Ahmed Adnan Saygun'un eserlerinin Almanya'da ve uluslar arası boyutta sayı itibarıyla birinci sırada yer almasıdır. Saygun'un bu denli benimsenmiş olması muhakkak ve kesinlikle bir tesadüf değildir. Bu bakımdan Ahmed Adnan Saygun hakkındaki çalışmaların Türk müzikolojisi ve sanatı bakımından daha yakından incelenmesi ve özellikle de yurtdışı yayınları ile bilim dünyasına aktarılmasında ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

ABRAHAM, O. ve Hornbostel, E.M; **Phonographierte türkische Melodien**. Zeitschrift für Ethnologie 36. (1904), Nachdruck S. 2003–221, in Sammelbande für vergleichende Musikwissenschaft I, (1922), S: 233–250. 1922.

CAN, M. C; XV. **Yüzyıl Türk Musikisi Nazariyatı** (Ses Sistemi), Marmara 2001, Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2001.

ÇIĞ, Muazzez İlmiye; **Uygarlığın Kökeni Sümerliler**–1. Kaynak Yayınları, İstanbul. 2007.

EMNALAR, A. (1998). **Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı**. Ege Üniversitesi Basımevi.

ERGUR, A. (2004). **Biyografya 5 Ahmed Adnan Saygun**. Bağlam Yayınları.

GAZİMİHAL, M.R. (1939). **Türkiye-Avrupa Musiki Münasebetleri**, C. 1, İstanbul.

⁷ Phonographierte türkische Meldodien: 'Kayıt altına alınmış Türkçe melodiler'.

GRAF, W. (1974). **Die Vergleichende Musikwissenschaft in Österreich Seit 1896.-** Yearbook Of The International Folk Music Council/15.

YILDIZ, Dinçer; **Doğumunun 100. yılında Ahmed Adnan Saygun-**. Sun Yayınları/Müzikoloji Dizisi, 2007.

LULL, J. (2000). **Popüler müzik iletişim.** Çivi yazıları, İstanbul.

SIMON, A. (2000). **Das Berliner Phonogramm-Archiv 1900–2000. Sammlungen der traditionellen Musik der Welt/ The Berlin Phonogramm-Archiv 1900-2000. Collection of Traditional Music of the World.** VWB-Verlag für Wissenschaft und Bildung. Berlin.

MERRIAM, A. (1997). **Definitions of „Comparative Musicology“and „Ethnomusicology“:** an Historical-Theoretical Perspective. In: Ethnomusicology, 21/2, 1977.

MGG; Bärenreiter Metzler. **Die Musik Geschichte und Gegenwart.** Enzyklopädie der Musik. Band 6. S:1259–1293.

SAY, F. (2007). **Müzik Yazıları. Müzik ve Politika.** Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.

STUMPF, C. (2007). (1883–90). **Tonpsychologie -Ses psikolojisi.** 2 cilt. (1911)-**Die Anfänge der Musik'**-Müziğin başlangıcı.

Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı (1976). Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 25, Süreli Yayınlar Dizisi: 3.

<http://www.unesco-heute.de/202/simon.htm> (2008' de alındı).

<http://www.smb.museum/smb/home/index.php?lang=de> (01.06.2008'de alındı).

<http://en.wikipedia.org/wiki/Phonograph> (2008' de alındı).

<http://www.d-nb.de/> (2010'da alındı).